

TRANSKRIPTY POSLECHOVÝCH TEXTŮ

LEKCE 1

L101

Všechny české filmy, které prošly kiny, chce do budoucna nabízet nová internetová platforma, která dostala název České kino. Činnost zahajuje právě v těchto dnech a zatím tam zájemci najdou asi 600 titulů. O ambicích a budoucnosti Českého kina více zjišťoval náš redaktor Tomáš Pilát. Mluvil s filmovým režisérem a také producentem Miloslavem Šmídmajerem, který je zakladatelem této internetové platformy.

České kino stojí o to, aby dokázalo nabídnout co nejuplnější pohled na českou kinematografii včetně hraných filmů, dokumentárních filmů i animovaných filmů, které byly v kině. Prioritně jde o celovečerní filmy, ale vůbec se nezříkáme ani krátkých filmů a později i bonusových materiálů, to jsou třeba slovenské filmy, nebo i nějaké jiné zajímavé dokumenty, filmy, seriály, které nebyly určeny pro kina.

Portál se jmenuje České kino, nicméně do Listopadu to budou i československé filmy, čili i ta slovenská stopa tam bude?

Tak jasně, do listopadu 89 vlastně šlo o kinematografii československou, takže se to týká plně i Slováků, a i dneska tam najdete na tom portálu filmy slovenské, které buď vznikly s pomocí Čechů, tvůrců, herců, anebo jsou i ryze slovenské a měly tam velký úspěch, takže i do budoucna by tam mělo přibýt slovenských filmů, ale teď prioritně se snažíme ten obsah budovat na těch českých filmech.

Jak se, když je oslovíte, k těm vašim nabídkám staví majitelé práv, producenti, distributoři?

Distributoři byli velice vstřícní, tam ta vstřícnost, fandovství a víra ve VOD /:vé ó dé:/ platformy je velická. Samozřejmě i producenti vesměs vítali tuhle aktivitu a spolupracovali. Trošičku delší námluvy byly s Národním filmovým archívem, ale i tam jsme se domluvili a samozřejmě s nimi musíme jaksí velmi úzce spolupracovat, protože oni těch filmů mají hodně, ne všechny jsou ještě dneska digitalizované, ale třeba i díky našemu zájmu se zdigitalizují a dostanou se na podobné platformy a... tam, kde zatím neodpověděli a nekomunikují, tak tam doufám, že se do budoucna otevře. Nebudu jmenovat Českou televizi.

Proč podle vás právě ta jednání právě s Českou televizí, potažmo předtím i s Národním filmovým archivem jsou složitější než s těmi distributory a producenty?

Česká televize samozřejmě jako relativně bohatý a silný subjekt má vlastní ambici představovat ta díla na své platformě – asi zdarma, takže vlastně si myslím, že voni ještě si neřekli, co s tím dál. Byť třeba některý svý novinky prodávají na VOYO dneska dřív, než to uvedou. Takže je vidět, že nějaký zdroj financí v tom viděj, tak doufám, že vlastně se dveře otevřou, protože například my opravdu prioritně máme zájem o ty filmy, který byly v kinech, to nejsou divácký hity, ale jde vo zajímavý filmy a v kinech byly, takže by bylo fajn je moct ukázat i tady na takovédle platformě.

Tady na té prezentaci padlo, že chcete udělat i přivětivé prostředí pro filmové badatele a pro studenty.

Jedná se o možnosti propojení s platformou ČSFD. Nás samotný baví český filmy, a protože o některých máme nějaký poznatky, tak chceme, aby se to objevilo v různých dokumentech, zajímavostech, abychom tyhle věci zpřístupnili, protože kromě klasických filmů nabízíme rozhovory s tvůrci, takzvanou Síň slávy nebo tak jako Filmový vokýnko, který se týká míst, kde se natáčely slavný filmy, a v tom chceme pokračovat. V podstatě chceme fandům českého filmu nabídnout co nejvíc zajímavostí a informací, kam nám až síly dostačej, no.

L102

O tom, že se živá kultura v Evropě nebere jako černá díra nebo kratochvíle poté, co člověku vybyde čas po všech seriózních záležitostech, se už v naší domovině popsaly stohy papíru.

Přesto tyto poznatky nezanechaly na našich zákonodárcích a úřednicích téměř žádnou stopu. Plánované procento na kulturu ze státního rozpočtu bylo vždy jen zbožným přáním, kterým se politici chvástají před volbami, a výsledkem je vždy jen další utažení opasků v oboru. Jedna z prvních organizací, která se snaží na pomalu alarmující realitu domácího kulturního průmyslu ukázat seriózním průzkumem, je Asociace hudebních festivalů sdružující nejvýznamnější festivaly vážné hudby v České republice. Ta nedávno prezentovala na semináři výsledky hloubkového průzkumu s podtitulem *Jsou hudební festivaly ekonomickým přínosem?*

Na začátku je třeba poznamenat, že studie se věnovala výhradně festivalům vážné hudby. Většina závěrů analýzy, kterou vytvořila na objednávku agentura *Economic impact*, má ale obecnější vyznění a dá se aplikovat nejen na činnost populární hudby, ale i na dění v divadelní, filmové nebo výtvarné branži. Studie tvrdými čísly, která byla shromažďována během čtyř největších festivalů sezóny, jasně vystoupila proti mýtům, které okolo kulturního dění neustále obchází.

LEKCE 2

L201

My jsme asi teďka upravili celý dolejšek tý spodní stanice Prima Express, kde jsme udělali nové opěrné zdi, abysme vlastně změnili nástup do těch turniketů. A myslím si, že je to i mnohem hezčí na pohled.

S manažerem Ski Areálu Klínovec Martinem Koky stojíme u spodní stanice té nejdelší místní sjezdové trati. A kromě toho, že se pracuje na svahu, tak se pracuje i blízko nás v potoce.

My jsme vlastně v rámci úprav celé té spodní stanice Jáchymovské i překládali potok, trošku jsme měnili jeho trasu a v rámci toho jsme celý ten potok krásně okamenovali a myslím si, že to tady vypadá teďka mnohem líp, skoro jako v Alpách.

K zatím liduprázdným turniketům právě přichází skupina zahraničních novinářů. Také oni se chtějí podívat na široko daleko nejdelší sjezdovou trať, pod kterou stojíme. Jde o novinku pro nadcházející sezónu a Martin Koky vysvětluje, jak přesně vznikla.

My jsme vlastně využili nájezd té už stávající červené sjezdovky Jáchymovské, u které už kdysi byly objezdy. O těch objezdech ale málokdo věděl, nebyly moc upravované, nebylo tam technické zasněžování a byly velmi úzké. My jsme tyhlencty objezdy stávající využili, rozšířili jsme je a celý to vlastně vytvořilo úplně novou sjezdovku, která má 3400 metrů a je nejdelší nejen v Krušných horách, ale opravdu v celé České republice. To je taková docela nová věc.

Očekáváte, že právě o tuhle sjezdovou trať bude letos v té nadcházející sezóně největší zájem, anebo nebo přece jenom je to těžká sjezdová trať, takže přece jenom ti lidé třeba pojedou zase na Dámskou a podobně?

Ja právě vzhledem k tomu, jak všichni lidé jezdí na Dámskou, tak si troufám říct, já trošku i doufám, že bude stejně oblíbená jako ta Dámská, protože na té jižní straně ta modrá víc pro ty začátečníky a pro děti chybí a vlastně semka na ten jih se ti lidi báli jezdit kvůli tomu, že tady byla jenom červená sjezdovka, a my jsme teďka nabídli tu alternativu pro horší lyžaře nebo třeba pro rodiny s dětmi.

Martine, my jsme teď asi na tom nejsprávnějším místě proto, abychom si řekli, jak se ta nově protažená sjezdová trať vlastně bude jmenovat.

Nové jméno sjezdovky je Lázeňská. My jsme se na to ptali našich fanoušků a zjistili jsme, že jsou mnohem kreativnější a zábavnější než my, ten název přišel přímo od nich zezdola. A nám se to líbilo, protože ono to vystihuje jednak ten směr té sjezdovky, že směřuje do lázeňského města Jáchymov, a zadruhé ona je opravdu taková pohodová, nechvátá se tam, tím, jak je dlouhá, má krásný výhledy, tak je to možná taková lyžařská kolonáda.

A letos možná bude i řekneme thrat rekordy v návštěvnosti.

No to samozřejmě doufáme.

Nejdelší sjezdová trať pod Klínovcem je součástí areálu, který v zimní sezóně zaměstnává 150 lidí. Z Krušných hor Zdeněk Trnka, Český rozhlas.

L202

Filip Černý: Protrhla se nebesa, spadl Měsíc do lesa. Našli jste ho? Chvála bohu, pověste ho na oblohu. Tak takhle nějak rýmoval svého času Jiří Žáček. Teď je září 2022, od mikrofonu vás zdraví Filip Černý a astronom Miloš Tichý, kteří Měsíc právě zavěsili na jihočeské nebe.

Miloš Tichý: V srpnu nás všichni bombardovali superúplňkem, varoval jsem taky, že to tak bude, vemte si, milí posluchači, měl jsem pravdu, že zase všichni blbli se superúplňkem. V září to bude docela podobné. Ale začneme hezky popořádku, protože kdo se bude dívat hezky na oblohu, tak zjistí, že začátkem září uvidí Měsíček a v takové fázi, to je hezké, že ho máte zvečera, nemusíte brzo vstávat, nemusíte později jít spát a hned večer ho máte, protože třetího září je Měsíc v první čtvrti. Do úplňku doleze desátého září. A jelikož je v přízemí sedmého, tak zase bude takovej skoro superúplněk, protože to přízemí sedmého září znamená, že bude od nás vzdálen pouhých tři sta šedesát čtyři tisíc pět set čtrnáct kilometrů, takže dalo by se říct, co by kamenem dohodil. K nám musíte házet trošku rychleji, co, minimální povolená rychlost v tomhleto případě je jedenáct celých dva kilometrů za sekundu, jo, takže ani pan Železný s oštěpem todleto neumí. Takže jako.

Filip Černý: Aby se kámen odlepil od země.

Miloš Tichý: Přesně tak. Nejenom vodlepil vod Země, na to vodlepení od Země stačí osm kilometrů za sekundu, aby to dolítlo k Měsíci, potřebujete druhou kosmickou, těch jedenáct celejch dva, takže potom vlastně po úplňku nastane samozřejmě poslední čtvrt, ta bude sedmnáctého září a nov

pětadvacátého září. A když jsme už řekli přízemí poblíž úplňku, tak musíme říct také odzemí, to bude devatenáctého září, takže dvanáct dní poté, takže nebude to, vemte si, celých ten jeden měsíc, těch dvacet osm dní, ale jak se stačí dráha Měsíce kolem Země, tak vlastně to bude trošičku dřív a to bude ve vzdálenosti čtyři sta čtyři tisíc pět set osmnáct kilometrů. Takže kdo umí rychle počítat, tak ten rozdíl je čtyřicet tisíc a čtyři kilometry. Mezi tím nejbliž a nejdál. Takže vlastně čtyři sta tisíc plus minus čtyřicet tisíc, takže vlastně těch deset procent nám tam pořád hapruje díky tomu, že vlastně ta dráha Měsíce kolem země je eliptická. Vlastně principiálně vono kružnice neexistuje, vážení posluchači, že jo. Kružnice je pouze speciální případ elipsy, která nemá žádnou výstřednost. A to v případě třeba planet nebo těles ve sluneční soustavě, kdybyste našli těleso, které má fakt kružnici jako dráhu, jak si to myslel Mikuláš Koperník, tak během minimálně dvou měsíců z toho máte zase elipsu. Díky gravitačním vlivům ostatních těles, takže z každé kružnice v planetárních systémech se velice brzo stane elipsa, velice brzo. No a Měsíc nám připraví jedno takové zajímavé setkání, protože vlastně Měsíc, stejně jako planety, se pohybuje poblíž ekliptiky, to je zdánlivá dráha Slunce po obloze, a občas se stane, že Měsíc je zlobivej, planeta je taky zlobivá, voni se potkají natolik natvrdo, že se zakryjí, samozřejmě se nesrazí, protože jsou daleko od sebe, ale na obloze se nám promítají do podobného místa a takový úkaz nastane čtrnáctého září večer, kdy Měsíc nám zakryje planetu Uran. O Uranu obvykle nemluvíme, protože vlastně on je na hranici viditelnosti pouhým okem, takže není tak výrazný jako zbylých pět planet, ale kdo by chtěl pozorovat Uran, tak právě toho čtrnáctého září je to optimální, protože večer to zatmění je kolem třidvacáté hodiny, tak před tím vlastně to vedle toho Měsíce takovej ten malinký kolečko, když se kouknete dalekohledem, tak to bude planeta Uran.

Filip Černý: Takže stačí jen malý dalekohled?

Miloš Tichý: Stačí nějaký deseticentimetrový, případně lepší lovecký dalekohled.

LEKCE 3

L301

Zdeňka Kružíková: „Doufám, že se při dnešní návštěvě dozvíte nějaké zajímavé informace o jaderné elektrárně Dukovany.“

Dáša Kubíková: „Průvodkyně Zdeňka Kružíková představuje skupině gymnazistů nový prvek při prohlídkách v infocentru jaderné elektrárny Dukovany: brýle s virtuální realitou, že si je budou moci vyzkoušet předem, ani nevěděli. Na exkurze sem se dlouho čeká a tento interaktivní prvek je úplně nový.“

Zdeňka Kružíková: „Rozesaďte se ob jedno sedadlo a šachovnicově, protože vy budete ukazovat něco rukama, budete se tam rozmachovat, votáčet, tak abyste nikoho nevyfackovali. Měli jste už někdy takové brýle? Když vám bude nahoru svítit světýlko, tak vidím, že to máte v pořádku. Dobrý, nechat, nechat, dobrý, dobrý. Tady vám to, tady zkuste deset sekund podržet to zapínání, nebo patnáct. Až se začne něco dít.“

Virtuální průvodkyně: „Telefony, počítače, televize, žehličky, fény, pračky, sušičky, ale také auta nebo bitcoiny. Víte, co mají společného? Ano, všechny potřebují elektrinu.“

Dáša Kubíková: „Ve virtuální realitě nás provází energická dívka všemi prostory elektrárny a všude podrobně vysvětluje, co se tam právě děje.“

Virtuální průvodkyně: „(...) čtyři východní bloky a osm chladicích věží. Uvnitř každého bloku se nachází reaktor, turbína a generátor.“

Dáša Kubíková: „Teď procházíme bezpečnostním rámem a jsme vevnitř.“ Teď nás průvodkyně zavedla do reaktoru a vysvětluje, jak se do něj zavádí palivo.

Jé, jedna z turbín se jmenuje Dáša. V brýlích se dá otáčet na všechny strany, a my se můžeme rozhodnout po reaktoru. A jsme venku. Jdeme do věži.

Závěr prohlídky je pro silné povahy, nebo aspoň pro ty, kdo nemají strach z výšek. Teď to nastává, jedeme nahoru, ááá. Měl někdo závrat? Na konci? Takže jenom jedna zvednutá ruka? Středoškoláci ještě vstřebávají zážitek a já se ptám jejich učitele, Ondřeje Slavíka.

Ondřej Slavík: „No tak já bych teda určitě řekl, že je tam vysoká přidaná hodnota, že v tom, že to ty děti viděj vlastně i ty prostory, kam se normální člověk nedostane, obzvlášť teda ten reaktorový prostor, protože to jsou věci, o kterých se ve škole mluví teoreticky, ale tady to člověk vidí opravdu ve skutečnosti, takže určitě za mě super.“

Dáša Kubíková: „Vy učíte fyziku a myslíte, že jim to pomůže?“

Ondřej Slavík: „No určitě, jako myslím si, že právě jak se vyučuje ta jaderná fyzika, tak jim to pomůže minimálně si spojit teoretické znalosti s tou praxí, že tak k čemu vlastně ta jaderná fyzika je.“

Dáša Kubíková: „Třeba to někoho i nasměruje na budoucí zaměstnání?“

Ondřej Slavík: „Jasně, tak tím líp, protože určitě je potřeba víc lidí v technických a přírodovědných oborech. My jsme přijeli z Gymnázia v Hostivici.“

Dáša Kubíková: „U Prahy.“

Ondřej Slavík: „U Prahy, ano.“

Dáša Kubíková: „Fyzika obecně nepatří k oblíbeným předmětům. Ale s brýlemi a na vlastní kůži to najednou všechno dává smysl.“

Virtuální průvodkyně: „Děkuji vám za účast na dnešní prohlídce a budu se těšit na příští setkání.“

Dáša Kubíková: „Z Dukovan Dáša Kubíková, Český rozhlas.“

L302

Tomáš Pluskal: „Kdyby člověk chtěl tuhle analýzu dělat manuálně, tak by u toho jednoho vzorku strávil půl roku. My v té publikaci ukazujeme zpracování osm tisíc různých vzorků během jedné hodiny, což je věc, která se žádnému podobnému softwaru v dnešní době nedaří.“

Moderátorka: „Vysvětluje mi hlavní koordinátor mezinárodního projektu Tomáš Pluskal, zatímco jdeme do jedné z laboratoří Ústavu organické chemie a biochemie Akademie věd. Té totiž vévodí hmotnostní spektrometr, je to taková velká šedá krabice o velikosti zhruba psacího stolu, která automaticky analyzuje složení rostlin nebo jiných látek, a to podle hmotnosti jednotlivých molekul, ale popravdě řečeno nic zvenčí nevidíme.“

Tomáš Pluskal: „To je pravda, my se vlastně koukáme na dva přístroje tady, takzvaný kapalinový chromatograf a samotný hmotnostní spektrometr. Vzorek, který v sobě obsahuje tisíce molekul, se nejdříve rozdělí podle jejich chemických vlastností.“

Moderátorka: „Teď jste si do ruky vzal ten malinkatý vzoreček, je to taková jenom malá zkumavka.“

Tomáš Pluskal: „Úplně stačí jeden mikrolitr vzorku.“

Moderátorka: „Teď ho dáte kam, ten kapalinový chromatograf vypadá jako skříňka se zásuvkami.“

Tomáš Pluskal: „Je to tak, on tady má takovou ledničku, tomu se říká autosampler, do té ledničky dáme ty vzorky.“

Moderátorka: „Teď jenom slyšíme, jak ten přístroj automaticky pracuje, otáčí se tam ten vzorek.“

Tomáš Pluskal: „Pak se separuje přes tu separační kolonu. Ten spektrometr průběžně měří ta spektra všech těch látek, která přecházejí z toho chromatografu. Ty data vidíme tady vedle na počítači.“

Moderátorka: „Zrovna vidíme spektrograf, kde jsou tu barevné signály právě v závislosti na množství konkrétní látky v celém vzorku, ale tady vůbec není samozřejmě jasné, o jakou molekulu jde.“

Tomáš Pluskal: „Přesně tak ano, ten přístroj nám změří molekulární hmotnosti a jejich fragmenty a podobně, ale neřekne nám sám od sebe, co to je za molekuly, a tady právě přichází ke slovu ten software MZ Mine, který my vyvíjíme, a který dokáže tyhle shluky čísel přeložit do nějaké informace, ze které dokáže ten biochemik plánovat podle toho svůj další výzkum.“

Moderátorka: „Výsledkem zhruba čtvrt hodinové analýzy bývá kolem jednoho gigabajtu dat a jedno to měření teď Tomáš Pluskal zadává do nejnovější verze softwaru, kterému se věnuje už téměř dvacet let.“

Tomáš Pluskal: „A ten nám během chvilky, trvá to asi pět deset vteřin, nadetekuje ty jednotlivé peaky a konkrétně v tomhle jednom vzorku, to je vzorek z nějaké rostliny, tak jsme našli, já to tady můžu otevřít, devět tisíc osm set signálů, takže je vidět, že ten přístroj je velice citlivý a těch molekul, co se tam dá najít, je opravdu hodně.“

Moderátorka: „Hmotnostní spektrometry jsou na tom ale stejně jako auta. Existuje mnoho různých typů ať už pro kapaliny anebo vzorky tkáně a vznikají tak různá data. Třetí generace softwaru MZ Mine je ale dokáže snadno sjednotit a vyhodnotit, jak potvrzuje člen mezinárodního týmu Robin Schmidt z Akademického ústavu organické chemie a biochemie.“

(anglicky) „Teď máme nástroj, který jsme zatím neměli. Obvykle se díváme na konkrétní vzorky různými způsoby. Nádorové tkáně zobrazujeme laserem a pomocí chromatografie třídíme látky, které najdeme v nádoru. S využitím našeho softwaru teď kombinací těchto metod můžeme jednodušeji najít buňku, která může spouštět nemoc.“

Moderátorka: „Podobně teď čeští vědci zjišťují, která z molekul v pepřovníku má protirakovinové účinky. Eva Kézrová, Radiožurnál.“

LEKCE 4

L401

Moderátor: „Naším dnešním hostem je dopravní policista Filip Blažek a budeme se zabývat fenoménem dnešní doby, a to je jízda na elektrokoloběžce po silnicích, což vyžaduje dodržování některých pravidel, a my vás teď s nimi seznámíme.“

Filip Blažek: „Jedno z těchto pravidel takové primární a základní je určitě to, že by neměli jezdit pod vlivem alkoholu ani jiných návykových látek, což v návaznosti na konstrukční provedení těch koloběžek, které jsou hodně vratké a nestabilní, potom způsobuje velice časté pády, které končí v mnoha případech újmou na zdraví nebo i smrtí.“

Moderátor: „Kontrolujete vy jezdce na koloběžce, jestli něco nevpil?“

Filip Blažek: „Určitě tak z hlediska té platné legislativy, pokud bereme ty sériové vyrobené koloběžky nebo elektrokoloběžky, tak oni ve většině případů při splnění určitých těch technických parametrů jsou chápány na roveň jízdního kola, takže určitě na to hlídky se zaměřují, dále je to odhalováno, tyto deliktní jednání, například v souvislosti s tím, že ten člověk se stane účastníkem dopravní nehody nebo ji způsobí a potom je to automaticky vlastně ta dechová zkouška.“

Moderátor: „Můžou jet na koloběžce dva?“

Filip Blažek: „Na koloběžce by neměli jet dva, určitě bychom doporučili, aby se plně věnovali řízení, to jest nepoužívali za jízdy mobilní telefon ani jiné hovorové nebo záznamové zařízení. Dál aby dodržovali zákaz jízdy po chodníku, ten se vztahuje jak na jízdní kolo, tak na jezdce na koloběžkách, výjimku zde tvoří pouze situace, kdy ten daný úsek té komunikace je upraven svislou dopravní

značkou, která průjezd po tom chodníku dovoluje, popřípadě je to vyjádřeno nějakou dodatkovou tabulkou, anebo je to u dětí, které jsou mladší deseti let.“

Moderátor: „Máte hodně dopravních havárií na koloběžkách?“

Filip Blažek: „V důsledku toho rozvoje toho daného fenoménu těch elektrokoloběžek se začínají množit zvláště v souvislosti s tím, že ta koloběžka dosahuje určité rychlosti vyšší, než pokud byste ji poháněl klasicky lidským pohonem. Je to vratké a nestabilní to řízení a tam při těch pádech dochází k závažným zraněním někdy se smrtelným následkem, a proto bychom dále třeba doporučovali ze strany policie, aby lidé, kteří jezdí na těch elektrokoloběžkách, používali ochranné přilby i v případech, kdy jim to zákon neukládá, což jsou pouze osoby mladší osmnácti let, ale z důvodu ochrany zdraví, aby to prováděli, i když nemají tu zákonnou povinnost, a je to zejména z toho důvodu, že zdraví máte jen jedno a je škoda o něj přijít například z důvodu nějakého banálního pádu na komunikaci.“

Posloucháte rozhlasový seriál Bezpečný průvodce džunglí zločinu s dopravním policistou Filipem Blažkem.

Moderátor: „Dá se něco doporučit řidičům, když před sebou na cestě mají někoho na koloběžce, počkat, nechat ho odjet, předjet, zmizet, aby si zachránili i sami sebe?“

Filip Blažek: „Ten elektrokoloběžkář je v té chvíli chápán jako jeden z nejzranitelnějších účastníků silničního provozu tak jako cyklista nebo chodec, protože tam je absolutní absence jakékoliv vnější ochrany té jeho osoby, proto bych určitě byl ze strany těch řidičů, pokud já bych byl v jeho roli, tak bych se snažil chovat ohleduplně, nesnažil bych se ho nějak drasticky předjíždět, když bych viděl, že má problém sám se sebou, tak bych radši počkal a stáhl bych se do toho defenzivního stylu jízdy a umožnil bych mu nějaké to projetí, i když by třeba v té dané chvíli on tu přednost v té jízdě neměl.“

Moderátor: „Některé koloběžky jsou velice výkonné.“

Filip Blažek: „Ty základní korektivy jsou vyjádřeny ve vyhlášce 341, která je prováděcím předpisem k tomu příslušnému zákonu. Nejdůležitější jsou výkon a rychlost. Ten výkon nesmí překročit 1 kilowatt, což je tisíc wattů, a ta rychlost by neměla překročit dvacet pět kilometrů v hodině. Nicméně už jen pokud překročí například ten výkon toho motoru, tu stanovenou zákonem mez, tak nikdy na to nemůže být už nahlíženo jako na roveň jízdního kola, a to si musí ti posluchači uvědomit s tím, že jim potom může vzniknout množství problémů, když toto vozidlo užijí při provozu na pozemních komunikacích.“

Moderátor: „Doporučíte každému koloběžkáři, který vjede na cestu, aby měl pojištění, kdyby někomu něco udělal, způsobil škodu?“

Filip Blažek: „Tam je třeba důležité, abyste měl alespoň pojištění odpovědnosti, kdy vlastně vy odpovídáte za škodu, kterou způsobíte kdekoli a máte to například v rámci domácnosti a podobně. Teďka s chystanou novelou vlastně toho zákona o silničním provozu ty koloběžky už budou podléhat povinné registraci, že budete mít muset pojištění pro provoz na pozemních komunikacích, ale to bych zatím ale teďka neřešil, abych to zbytečně neuváděl někde do něčeho, co ještě není platné ani účinné.“

LEKCE 5

L501

Vaše první díla byly divadelní hry psané v němčině. V Gruzii jste chodila do německé školy. Žijete mezi dvěma jazyky a světy. V Evropě čím dál častěji zaznamenáváme psaní v jiném než v mateřském jazyce. Máte dojem, že budoucnost psaní i Evropy spočívá ve vícejazyčnosti?

Já myslím, že ano. Kvůli globalizaci. Kvůli tomu, že se rozpouští hranice. Padla železná opona, ale také kvůli migračním vlnám a kvůli tomu, že ve světě je čím dál větší zmatek, je otázka vlasti a otázka

mateřského jazyka čím dál otevřenější a čím dál křehčí. Lidé se zpravidla nerozhodli o své vůli. Často byli přinuceni opustit svůj domov i svůj jazyk, takže jsem přesvědčená o tom, že toho budeme svědky čím dál častěji a čím dál tím víc.

Vím, že si při psaní děláte velké rešerše, jste skvělý pozorovatel, vedete rozhovory s pamětníky. Na jaká místa vás psaní zavedlo a jak prožíváte samotný proces psaní?

Než jsem měla děti, tak jsem pracovala v noci. Nikdy mě nikdo nerušil, nikdy nezazvonil telefon, nikdo mě nevytrhoval ze soustředění. Od té doby, co mám děti, už to není tak snadné. Musím to časově daleko víc oddělovat. Ale vždycky mi pomáhalo, když mohu jít jinam. Když se můžu vydat na nějaké místo, kde mě nikdo nezná, a já se tam mohu prostě ztratit. Hodně mi pomáhá, když mohu psát jako rezidenční spisovatelka nebo v rámci různých stipendií. Prostě si najmu třeba i byt v nějakém jiném městě. Takže je pravda, že jsem díky psaní hodně cestovala, jak navenek, tak vnitřně. A co se rešeršování týče, to hodně záleží na tom, o čem zrovna píšu. Někdy to trvá i dva roky, jindy ne.

V knize Kočka a generál se věnujete Čečensku. U Osmého života zas Gruzii. Máte dojem, že by v Evropě měly být ještě více slyšet hlasy, které zaznívají z jejich okrajů, z jejich hranic?

Ano, ale teď nemluvím jenom o svém hlasu, ale i o dalších hlasech, které zaznívají. Myslím, že západní Evropa byla velice dlouho zahleděná sama do sebe. Západní Evropa si představovala Evropu jenom jako samu sebe, maličký kousek části Evropy. Jenomže podle mého názoru je Evropa mnohem širší. Proto je tak důležité, že se otvírají další perspektivy. Že je jich víc než dřív. Je to důležité proto, abychom byli schopni pochopit, kolik toho máme společného navzdory všem odlišnostem a všemu, co nás dělí. Čím víc si budeme vzájemně naslouchat, tím jednodušší pro nás bude stavět mosty.

V knize Osmý život je pro mě markantní silné postavení žen. Vnímala jsem tam vaši citlivost vůči jejich situaci. Jako mnohdy přehlížených postav při vyprávění dějin.

Ano, a vlastně je to smutné, že v roce 2022, i když tedy tu knihu jsem napsala dřív a vyšla v roce 2014, tak ale pořád v 21. století to někdo považuje za výlučnost nebo za zvláštní, že píšu o ženách. Říkají, že o silných ženách, ale já měla to štěstí, že mě vychovaly samostatné silné ženy, které toho hodně zažily a prožily spoustu krizí. A jsem nesmírně ráda, že jsem tyto ženy měla ve svém životě. Měla jsem štěstí na tyto vzory. Když se řekne silné ženy, tak to zároveň i implikuje, že většina žen silných není. Ale to je podle mě nesprávný závěr, to je v mých očích naprostá lež. Pro mě je samozřejmé vidět ženy tímto způsobem. Já jsem žena, vždyť to znám. Když se bavíme o světových dějinách, zejména o dějinách 20. století, tak se často objevuje téma války, které je obvykle zprostředkováno z mužské perspektivy, protože s válkou si nejčastěji spojujeme muže, kteří bojují, jsou na tom válečném poli, páchají různé krutosti anebo se jich naopak týkají. Jenomže já chci ukázat i tu druhou perspektivu, jsou to ženy, které zůstávají bez mužů samy doma, které také trpí, které musí zvládat strašně moc těžkých výzev. Takže pevně doufám, že to v budoucnu bude víc samozřejmé, že ženy mají vlastní hlas a bude jim věnováno víc pozornosti.

L502

(Z Bruselu 17. května 2010 Tomáš Kybal)

Vypadá to jako poslední pokus o záchranu Belgie. Na tom se shoduje francouzský tisk i mnoho belgických komentátorů a novinářů. V sobotu 24. dubna svěřil belgický král Albert II. Didieru Reyndersovi, vicepremiérovi v Letermově vládě, která podala demisi, poslání podat mu informaci, zda má ještě Belgie šanci vyhnout se předčasným volbám. Premiér Leterme musel podat demisi už jednou, v červenci roku 2008, kvůli neshodám v institucionálních otázkách mezi Vlámý a Valony, které nedokázal řešit.

Všichni se totiž obávají, že ty by v současné institucionální krizi ničemu nepomohly. Kdo sledoval návrat Yvese Leterma, který již jednou neuspěl, do premiérského křesla po jmenování belgického

premiéra Hermanna Van Rompuye do funkce evropského prezidenta, ten musel s obavami nyní vyústění očekávat. Pokud totiž měla Belgie šanci na usmíření, byl jí právě rozvážný a konsensuální Hermann Van Rompuy. Jenže právě toho si Francie s Německem vybraly za vrchního představitele Evropy. V mnoha ohledech vhodnější a hlavně po letech konečně volný mnohaletý lucemburský premiér Jean-Claude Juncker se jim zřejmě zdál příliš odvážnou volbou. Je to ovšem státník, který má v představách o budoucnosti Evropy neobyčejně jasno a po léta to vytrvale dává najevo, a navíc mnohokrát dokázal, že je mezi Francií, Německem a Velkou Británií oním mužem konsensu.

K poslední belgické instituční krizi došlo poté, co vlámské liberálky ze strany VLD odmítly pokračovat v diskusi, hlavně o rozštěpení dvojjazyčných obvodů na okraji Bruselu, Halle a Vilvoorde. Tyto většinou frankofonní obvody totiž leží ve vlámském území stejně jako většinou frankofonní Brusel, postupně se tam usazuje frankofonní obyvatelstvo a to chce mít svá práva: být souzeni ve francouzském jazyce a mít právo volit bruselské frankofonní poslance. Právě řešení tohoto zapeklitého problému stálo před tehdejšími premiéry Rompuyem a on byl také jediný, jemuž se dávala v Belgii jakás takás šance na jeho vyřešení.

Před ohromenými očima belgických i zahraničních novinářů zapřelo asi třicet poslanců a senátorů z vlámské strany Vlaams Belang ve sněmovně píseň „Vlaamse Leeuw“ (což je Vlámský lev), oblíbený zpěv z nacionalistického hnutí, a na balkoně pro veřejnost rozbalila skupina občanů transparent žádající odštěpení obvodů Halle-Vilvoorde a nezávislost Vlámka.

Podle belgických analytiků by prodlužování krize, například kdyby se Belgie stala neschopnou si vládnout, mohlo vyvolat závěr, že bude lepší se rozejít. Belgický federalismus již problémy neřeší, protože ukazuje svou pravou tvář. Byl konkurenční a rozkladný, místo aby byl solidární a spojující. Frankofonní Valonové, kteří na rozdíl od bohatých severních vlámských měst jako Antverpy či Bruggy vždy volili spíše socialisty, se dosud urputně bránili myšlence na rozdělení Belgie. Hlavně jim nahání strach, že přijdou o své sociální pojištění, důchody a zdravotní pojištění. Avšak lpí na Belgii, která již neexistuje. Chce-li totiž 50 % Vlámů nezávislost, jak jim v tom lze zabránit? A čím dále tím jasněji se ukazuje, že poslední pojistka proti rozdělení, již je belgická monarchie a symbolická hlava státu v osobě krále, přestává fungovat. Problém je ten, že pravíci Vlámové vědí, co chtějí – to je nezávislost a zrušení socialistických výdobytků zavedených frankofonními politiky, ale Valoni nevědí, co si s nezávislostí počít. Ti realističtější začínají uvažovat o připojení k Francii, je ale otázka, zda by o ně Francie měla zájem.

Nikterak nezanedbatelným problémem pro Evropu je, že Belgie, která je nyní bez vlády, má od 1. července zajišťovat rotační předsednictví Evropské unii. Belgická krize tak může na druhé straně pomoci vyřešit kompetenční problém mezi stálým a rotujícím předsednictvím, neboť dodá větší váhu Hermannovi Van Rompuy a evropské ministři zahraničních věcí Catherine Ashtonové. Po rozpuštění sněmovny se v Belgii mohou konat volby o minimálně čtyřicet dní později.

Ať tak, či tak, nacionalismus vlámské strany Vlaams Belang je dnes odporně anachronické hnutí, založené na logice půdy, území, a vyžadující od frankofonních Belgičanů žijících na tomto území znalost vlámského jazyka. Jak ale vymezit jazyk nějakými hranicemi v době globalizace a mnohojazyčnosti? Belgie byla dlouho místem koexistence různých kultur, z nějž vzešlo mnoho významných světových umělců, od malíře Magrity po dramatika Michela de Ghelderode, u nichž se oba vlivy mísí. Fungovala jako evropská laboratoř a nyní se zdá, že pomalu zaniká. Tento pohyb se týká v první řadě Belgičanů, ale potažmo pak celé Evropy, v níž na mnoha místech ožívá starý strašák nacionalismu a xenofobie. A pokud se Belgie skutečně rozpadne, bude to pro Belgičany i pro Evropu velká prohra.

LEKCE 6

L601

(Praha, studio Českého rozhlasu, 3. července 2010)

Moderátor: Filmaři, dokumentaristé Vít Klusák a Filip Remunda jsou dnes hosty Radiožurnálu, prozradím, že Filip je o sedm roků starší, jak jsem se dočetl, vrstevníci nejste, jak jste se vlastně vy dva dali dohromady?

Vít Klusák: My jsme se potkali na škole na FAMU, Filip byl, tuším, ve třetáku, já jsem byl v prváku a srazili jsme se na semináři Karla Vachka.

M: Vašeho učitele společného?

VK: Našeho pana profesora, protože tam se scházely ty ročníky jako napříč, tam prváci potkávali čtvrtáky a už se jako učili od těch starších. A mě zaujalo, protože Filip tam přednášel námět svého filmu Obec B, se kterým později vyhrál Karlovy Vary mimochodem, a říkal to takovým rozčileným a zaujatým jako způsobem, vlastně trochu zvyšoval hlas na toho pana profesora a mě to zaujalo, tak jsem mu...

M: Měl jste také chuť, Vítku, zvyšovat hlas na pana...?

VK: Ne, jenom se mi to prostě... protože Karel Vachek je prostě neuvěřitelná persona a nechápal jsem, že prostě se Filip dokáže rozčlílit před panem profesorem, a tak mě to jako zaujalo a potom jsem mu říkal, s tebou bych chtěl někdy mluvit, no a von říkal, tak pojď na kafe...

M: A slovo dalo slovo.

VK: Takže jsme prostě krátce nato, vlastně ještě jako hned po té přednášce jsme vyrazili do Café Konvikt, který už neexistuje. Takže už vlastně je to historie. A tam jsme hned v té, jakoby hned na tom našem prvním setkání jsme si začali povídat o falešném hypermarketu, o námětu tohoto filmu a nám naše spolupráce takhle jako velmi zrychleně započala.

M: Mimochodem ještě potkáváte lidi, kteří vám spílají za to, že jste je v Českém snu mystifikovali svým vymyšleným a báječně vykomunikovaným hypermarketem?

VK: No, nám se spíš děje, že nám furt někdo říká, jakej podvod zase chystáme, že jsme se tak zaškatulkovali.

M: Ano, i na to se zeptám.

Filip Remunda: Nevzpomínám si, že bych se setkal s někým, kdo by ostře kritizoval Český sen, mám pocit, že ta kritika byla bezprostředně po otevření toho supermarketu, kdy se o tom i psalo v takovém dost nelichotivým smyslu, že dva nezkušení filmoví studenti napálili starý babičky, který šly pro levný zboží, protože na dražší nemají peníze, a s odstupem času a poté, co jsme ten film dokončili a co ho i lidi viděli, tak ty reakce jsou jiné, stává se nám, že nás...

M: Ty babičky prostě nepotkáváte?

FR: No, potkali jsme i jednoho nebo několik, několik našich zákazníků.

VK: Já teda musím říct, já je teda potkávám, jo. Protože já na rozdíl od Filipa jezdím dost tramvají, a tím, že jsme koukali v tý střížně na to tři měsíce, tak já prostě mám ty tváře naučený a já dost ty zákazníky, v hromadné dopravě je potkávám, oni mě nepoznávají, já je ano.

M: A naštěstí možná pro vás. A možná jezdíte do stejných hypermarketů.

VK: No, já občas jezdím do nějakých hypermarketů.

FR: No, my jsme potkali jednu... nevíme, jestli přímo zákaznici Českého snu, ale rozhodně paní, která je ve filmu, která se zajímala o distribuci letáků toho falešného supermarketu, a tu jsme potkali během natáčení Burianova Dne žen na Jižním Městě, kde, kde bydlí, a bylo to takový neuvěřitelný setkání. Vona si na to pamatovala a my jsme jí vyprávěli, že jsme potom... když jsme dělali rešerše k archivům, který jsme v tom filmu chtěli použít, tak jsme zjistili, že vona se dost ráda zúčastňuje natáčení, protože někdy na začátku osmdesátých let, když nebyly k dostání obývací stěny, tak ona si koupila asi tři, že měla úplně celej byt plnej těch obývacích stěn, a televize tenkrát dělala reportáž o těchto skupujících lidech a tehdy snad Jan Rosák, jako redaktor mladý, s ní dělal rozhovor, takže ta paní je s náma takhle propojená. Možná se objeví v nějakým z dalších filmů.

VK: Taková paní, kterou pořád potkáváme.

M: Říkají Vít Klusák a Filip Remunda. Mimochodem za tento snímek, připomenu, jste dostali Českého lva za nejlepší dokument let 1994 až 2008 a v televizi ho sledovalo, jak jsem se dočetl, milion diváků. Jaký ohlas jste měli v zahraničí? Na ten film.

VK: Milion diváků... Eee... To...

M: Nová informace.

VK: To jsem ani nevěděl.

M: To vyšlo v tisku.

VK: To je hezké... V zahraničí ten film byl přijat, řekl bych, velmi kladně, protože ten problém, že se lidé hrnou k nějakému novému obchodnímu centru, kde... je jim slíbeno, že dostanou video za jednu libru nebo za pět euro, ten je po celém světě, my jsme asi přes...

M: Říká se tomu konzumní společnost.

VK: My jsme asi tři roky, no ale tenhle ten základní princip, že ta reklama láká na něco, co tam vlastně jako není, to znamená dělá totéž, co my jsme udělali s tím Českým snem, že jsme ty lidi lákali k hypermarketu, který vlastně ve skutečnosti nebyl.

M: Poněkud manipulovali...

VK: Takže asi tři roky od té premiéry nám volali novináři, že někde za Londýnem se u lkey poprala spousta Angličanů, tak to jenom dokazuje, že ten film prostě nebyl jenom případ jako...

M: A to nebyla mystifikace.

VK: To nebyla mystifikace, prostě děje se to všude po světě i na Západě, takže ten film byl všem blízký tím námětem.

M: Však my jsme taky na Západě už. Filip Remunda.

FR: K tomu Západu. Kromě toho, že ten film byl úspěšný v Americe, ale třeba taky v Rusku a v dalších zemích, kde jsou ty supermarketománie běžnou společenskou událostí, tak ten film loni v rámci předsednictví Evropský unie česká ambasáda promítala na Kubě, kde se o žádný supermarketománii rozhodně nedá mluvit, a podle informací, který se k nám dostaly, tak kubánský publikum vo tom filmu debatovalo dlouhý čtyři hodiny... a nacházeli si v tom svoje témata s přesahama do různých vědních a společenských oborů, takže ten film rezonoval, to mě zaujalo.

L602

Přesvědčení, že lidé jedné generace sdílejí určité charakteristiky, a zvyk přiřazovat jim jména, je ve Spojených státech populární minimálně od té doby, co Gertruda Steinová po první světové válce nazvala tehdejší mladé ztracenou generací. Současní mladí, generace Y narozená mezi lety 1980 a 2000, žije v době, kdy má jejich nákupní preference zanalyzované každá větší firma. K dinosaurům

trhu s produkty pro mladé patří i původně hudební televize MTV, která nedávno představila výsledky svého průzkumu generace Z, tedy dotazníků rozeslaných tisícovce amerických dětí narozených po roce 2000. Základní charakteristikou nové generace je návyk na nové technologie. Často se proto mluví o selfie generaci nebo iTouch generaci. MTV ale nezajímal jenom souhrn dat. Společnost na jejich základě promptně stvořila mýtus. Podle jejího prezidenta Shauna Atkinse mileniálové narušili společnost a úkolem nové generace je dát to do pořádku. Jsou si vědomi toho, že systém byl poničen, ale zároveň ví, že nemohou být těmi, kdo jej poničí ještě víc.

Podle MTV přispěl k drastickému narušení Facebook a Google, které obrátily vzhůru nohama trh s informacemi, píše časopis Time. YouTube poškodil televizi, Airbnb a Uber zamávaly s hotelovým byznysem a taxislužbami. Hospodářství jako takové zasáhla ekonomická krize, která vytvořila svět, v němž rodiče nové generace přicházejí o práci a rodinné rozpočty jsou našponované. Výsledky většiny zatím dostupných výzkumů o generaci Z ale říkají něco trochu jiného. Výzkum uveřejněný předloni v Psycholog Today tvrdí, že lidé generace Z budou především opatrní, ekologicky uvědomělí, nejistí vlastní identitou, zvyklí spoléhat sami na sebe a šetřiví. Zastavme se ale u samotného prohlášení MTV o dramaticky rozrušeném světě. Opravdu se podařilo generaci mileniálů změnit společnost natolik, aby ji dnešní teenageři, jakmile dospějí, museli zachraňovat? Svět sice prošel ekonomickou krizí a mladí lidé nemají na to si požívat auta a hypotéky s klidem devadesátových yuppies, systém však funguje stejně jako předtím. Hipsterský flat white byznys podléhá tržním principům i přes svůj apel na uvědomělou etickou spotřebu, uvědomělý konzum je pořád konzum. Jack Smith na webu Mic zdůrazňuje, že prohlášení MTV o narušeném světě a vině mileniálů nedává smysl. Filozofii rychlého ničivého pohybu zavedli v Silicon Valley lidé jako Jeff Bezos v devadesátých letech – dřív, než se podle ní začal chovat Mark Zuckerberg. A i pokud bychom ji chtěli spojovat s generací Y, těžko byste hledali mileniály, podle kterých lidé jako Zuckerberg reprezentují jejich generaci.

Podle Smithe je MTV se svým prohlášením mimo kvůli tomu, že se snaží celou generaci charakterizovat na základě narativu startupů ze Silicon Valley. Chce, aby se celá generace identifikovala s velikášskými příběhy technologických mogulů. Podtext je o tom, že každý by se měl snažit, aby se z něj stal manažer korporace. MTV se svým tvrzením přichází v době, kdy dominují zprávy o imigrační krizi, zvěšťujících se rozdílech mezi společenskými vrstvami a plíživé fašizaci. Bohorovně se snaží vyvolat dojem, že svět je víceméně uspořádan tak, jak má být. Jen je momentálně v jedné ze svých horších fází, za kterou je spoluzodpovědná dnešní mladá generace. Trochu neohrabaně tak dává najevo odhodlání korporaci si své zákazníky třeba vytvářet, pokud stávající nevyhovují.

LEKCE 7

L701

„Nepamatuju si přesně ten den nebo ten moment, pamatuju si, že to k tomu směřovalo už nějak jako asi delší dobu, protože jsem cejtala, že to je něco, co mi vůbec nedělá dobře a co ve mně vůbec jako nezbuzuje nějaký jako pozitivní pocity,“ vzpomíná pětadvacetiletá Nikola na to, jak před rokem a půl smazala svůj instagramový účet. Co zhruba zažívala, popsal už před třemi lety průzkum britské Royal Society for Public Health. V něm byl Instagram zvolen jako nejtoxičtější ze všech sociálních sítí. Respondenti ve věku čtrnáct až dvacet čtyři let v průzkumu přiznali, že síť plná dokonalých selfies ovlivňuje jejich kvalitu spánku, snižuje sebevědomí a navozuje silné FOMO, tedy strach z toho, že jim unikají zážitky.

„V té době, kdy jsem na něm už jako nechtěla potom bejt, tak vlastně jsem měla, ee práci, o kterou jsem stála jako hrozně dlouho, a asi si myslím, že to třeba úplně jako nezafungovalo nebo nebyl to prostě ten jako splněnej sen, kterej by byl jako wow, a je to jako všechno dokonalý a najednou

jako nebylo a začala jsem svůj život fakt jako hodně poměřovat s životem cizích lidí na Instagramu," říká Nikola, která v době svých největších těžkostí s Instagramem pracovala v neziskovém sektoru. Nemohla si dovolit ani fotogenické večere, ani zimní dovolené na Srí Lance, ale na síti přesto trávila spoustu času. „Když tam ještě Instagram zavedlo InstaStories, tak vlastně to mi žralo úplně nejvíc času, protože tam člověk nemusí dělat vůbec nic a to jenom jako vizuálně jede a jede to za sebou prostě, jenom si to jako přepíná a pak najednou dojede třeba na konec a to je vlastně jako hrozný, když už tam není jako nic a člověk zjistí, že tam strávil tolik času, že už projel jako úplně všechno a už ho ani nenapadá, na koho se vlastně kouknout a koho si tam jako najít nebo jaký jako místa a věci, protože už fakt jako viděl všechno ten den, třeba.“

„A pak si fakt pamatuju jeden konkrétní moment, když jsem se šel projít, a předtím, než jsem se šel projít, tak jsem nahrál nějaký storičko a na tý procházce jsem jako šel a vlastně jsem se přistihl, jak přemýšlím nad tím, jestli to jako storičko bylo dostatečně jako dobrý nebo vtipný, jestli to nebylo trapný a že mě to vlastně jako znervóžňuje, a tak jsem jako neuroticky vytáhl ten telefon a koukal jsem se, jestli je už na to nějaká reakce, a pak jsem se zastavil a došlo mi, že to je vlastně úplně absurdní," říká devětatvacetiletý Ondřej, který ještě ten den na procházce Instagram smazal. A podobně to vnímá i pětadvacetiletá Jana, která se na Instagramu dlouhou dobu těšila velké pozornosti svých followerů. „Já jsem měla díky Instagramu, že já jsem tam ve storičkách sdílela skeče o tom, jak jsem sama, že jsem se vlastně sebe sama tak i v životě i na tom Instagramu, tak jsem se hodně stylizovala do Bridget Jonesovy a spoustu lidí to bavilo. A najednou, to se mi stalo i v životě i na Instagramu, tak ta Bridget Jonesová si našla kluka, pana Darcyho, a najednou nebyla tak zoufalá. A to myslím, že hodně lidí zklamalo, že ve mně měli ten maják, že prostě někdo na tom bude hůř než oni, někdo bude mít zkaženější život, někdo se bude třeba utápět právě jako ta Bridget Jonesová.“ Netrvalo dlouho, než si Jana uvědomila, že nepotřebuje důkaz o tom, že vede šťastnější život. K odchodu z Instagramu ji nakonec dohnala i otrávenost z toho, jak se na síti stylizují její vlastní kamarádi.

„Já myslím, že stejně jako máme doma v albech samý hezký fotky, tak že je v pořádku, že na Instagramu jsou pozitivní zážitky," namítá Ester, jejíž Instagram je plný hor, chatiček, krásných snídaní a dobře naaranžovaných interiérů. Influencerka a cestovatelka ale tvrdí, že trend filtrování vlastních instagramových životů zažívá změnu. Podle ní se na síti čím dál častěji objevují příběhy lidí, kterým se něco nepovedlo. Nakonec i Esteřiny fotky jsou hezké jen na první pohled. Pod několika příspěvky se skrývají texty mluvící o bolesti a nejistotě. „Mně Instagram nejvíc pomohl v době, kdy jsem asi procházela umělým oplodněním a moc jsem o tom s lidma nemluvila, každopádně po čase toho na mě bylo strašně moc a vlastně mi začalo fakt chybět to, že se o tom nemůžu s nikým bavit, takže když jsem se jednou vrátila domů po nějakým zákroku, tak jsem se rozhodla o tom napsat nějaký text na svém Instagramu a překvapila mě vlna zpráv, která mi přišla v ten moment jako fakt vhod. Bylo to skvělé, napsalo mi hrozně moc známých, napsalo mi hrozně moc i cizích lidí, o kterých jsem vůbec nevěděla, že mě třeba sledují.“ Ester by mohla platit za influencerku nové generace. Takovou, která se nebojí svoje fanoušky motivovat k upřímnosti, po níž se na síti často zvedne vlna veřejné podpory.

„Lidi na Instagramu jsou teďka mnohem jako odvážnější, jedna strana je, že jsou jako odvážní tam dávat třeba jakoby úplně všechno, ale zároveň propagujou vlastně věci, který jsem tam dřív neviděla, nebo sdílí věci, který jsem tam dřív neviděla, ať je to třeba jako aktivismus, nebo hodně třeba body positivity, strašně často na mě skáčou jako různé příspěvky holek, který mají třeba jako ohromný akné a sdílejí to, že to je jako normální, a vlastně mám pocit, že aspoň tady tím směrem se to vlastně posunuje, a přijde mi to skvělé," říká Nikola, která se na síť nedávno vrátila.

L702

„Hmm diagnostikována jsem byla vlastně až ve dvacet sedmi let a bylo to tím, že jsem se sama dopátrala vlastně k tomu problému nebo jak to nazvat.“

Lucie Divá je jednou z mnoha žen, kterým byla diagnostikovaná porucha autistického spektra až v dospělosti. Poměr stanovené diagnózy mezi dívkami a chlapci je podle britské Národní autistické společnosti až jedna ku pěti. Z čeho vychází tento nepoměr? Proč jsou dívky často špatně diagnostikované a co znamená prožít dětství nebo život bez správné diagnózy?

„A tak nějak jsem procházela vlastně tím dětstvím, pubertou, vlastně asi od jedenácti jsem začala mít hodně silný sociální úzkosti, úzkosti a pak později jsem začala mít deprese a vůbec se to nějak neřešilo, hodně jsem to dusila v sobě a až v osmnácti jsem prvníkrát vyhledala psychiatricku a ta nějakým způsobem banalizovala to, co jsem říkala, a říkala mi, ať si najdu nějaký hobby, ať si najdu přítele a že se to srovná a to bylo hodně nepřijemný,“ popisuje své dospívání bez diagnózy Lucie Divá. Podle americké psychiatricky Noy Navot není jasné v tuto chvíli, zdali je nepoměr v diagnostikování autismu u dívek a chlapců daný špatnou diagnostikou, nebo jestli platí, že chlapci trpí autismem častěji. Naznačila ale několik problémů, které vedou k špatné diagnóze u dívek.

„Jedním z důvodů, proč jsou dívky často špatně diagnostikované nebo diagnostikované až v pozdějších letech svého života, je to, že prostředky, které používáme k diagnostikování poruch autistického spektra, byly navrženy na základě zkoumání chlapců. To se už změnilo, máme mnohem víc dívek, které se výzkumu účastní, ale v minulosti byli zkoumáni zejména chlapci. Takže prostředky k diagnóze autismu, které byly navrženy na chlapcích, jsme ověřovali zase na chlapcích, takže není překvapující, že pak diagnostikujeme hlavně chlapce.“

Lucie Divá na základě sdílení informací s jinými autistickými dívkami říká, že u dívek se opakující repetitivní znaky typické pro autisty projevují jinak.

„U dívek a u žen to může být trochu jiný a může se na to nazírat jakoby jiným způsobem jako něco normálního, třeba některé holky se zajímají o boy bandy, girl bandy nebo třeba o zvířata, o koně a hodně, hodně jsou do toho, jak to říct...“

„... zapálený?“

„Zapálený, ano, ano. Já jsem třeba hodně četla knížky, různé knihy, hodně, hodně jsem sledovala filmy a seriály.“

To potvrzuje psychiatricka Noa Navot, která se dlouhodobě výzkumem autismu u dívek zabývá.

„Teď rozumíme víc, že autismus u dívek může vypadat trochu jinak. Například u repetitivního chování. Když slyším o chlapci, který se zajímá hlavně o dinosaury, zná všechny jejich druhy, názvy i všechny informace o nich, které si sám stále hledá v encyklopediích, okamžitě se mi v hlavě rozsvítí červená kontrolka. Tento chlapec má možná autismus. Měla bych se na něj více zaměřit a udělat všechny testy. Dívky mají často nějaké speciální zájmy, které nám ale připadají normální, například když se holčička zajímá o panenky, i když se o panenky zajímá jiným způsobem, než to dělají její spolužačky, tak je to stále dívka hrající si s panenkami. To není zvláštní nebo divné. Neblíká mi přitom ta červená kontrolka v hlavě, že tahle dívka možná trpí autismem a měla bych ji více zkoumat.“

Před pár měsíci jsem dělala rozhovor s německou novinářkou Denis Linke, které byla porucha autistického spektra diagnostikovaná až v jednadvaceti letech. Dívky jsou podle ní mnohem schopnější svůj problém skrývat.

„Rozdíl je ve způsobu, jak děti na základě jejich genderu nebo pohlaví socializujeme a jestli ty symptomy buď odkryváme, nebo naopak spíš zakrýváme. Teď když si chlapeček rovná autička podle barvy nebo staví velké bloky z kostek v době, kdy to jiné děti nedělají, tak si řeknete, že to je génius, že z něj bude skvělý architekt, a to je přesně to, co se stane, a necháme to tak. Žena dostane panenku.“

Musíte ji nakrmit a uspat v postýlce. Musíte se socializovat i s hračkami. Musíte se socializovat s jinými dětmi. Protože to je něco, co se od dívek očekává. Že se budete s ostatními kamarádit. No a tím se to u dívek líp skrýje.“

Podobně problém popisuje psychiatrička Noa Navot.

„Dívky jsou mnohem lepší v tom, aby vypadaly jako ostatní. Jsou lepší v imitování ostatních dětí ve skupině. Umějí se chovat tak, aby byly sociálně přijatelnější. To ale vyžaduje velkou námahu. Věci, které jiné dívky dělají spontánně, dělají autistické dívky s velkou námahou. Ale jsou schopny to dělat mnohem víc než chlapci. Proto dívky na první pohled můžou vypadat normálně. To je důvod, proč často dívky špatně diagnostikujeme. Navíc tato neustálá snaha, kterou musí dívky vykonávat, se odráží v tom, že častěji trpí depresemi. Protože když neustále tvrdě pracujete na tom, abyste zapadli, tak je jasné, že se u vás velmi pravděpodobně může deprese rozvinout,“ dodává americká psychiatrička. Právě sekundární psychické problémy podle zkušeností Lucie Divé brání správné diagnóze dívek.

„Dochází jako k dalším jakoby diagnózám nebo jakoby problémům, které vlastně zastiňují ten reálný problém. Může to být deprese, můžou to být úzkosti, může to být právě ta anorexie, může to být diagnóza, jakoby porucha hraniční osobnosti, kdy ty holky vlastně nezvládají nebo neví, jak pracovat se svými emocemi, a tím pádem jsou daný do jiný škatulky.“ Bez správné diagnózy může být podle psychiatričky dospívání velmi těžké.

„Teď to říkám spíš z pozice dětské psychiatričky než z pozice vědkyně, já jsem ve svém životě poznala tolik dívek, které byly diagnostikovány velmi pozdě. Nemůžete dostat tu správnou péči, pakliže nemáte diagnózu, a my víme, že včasná péče je strašně důležitá, může pomoci zlepšit symptomy související s komunikací. Dívky bez diagnózy nedostávají takovou péči, jakou si zaslouží. Další věc je, že vyrůstáte jako podivná, bláznivá dívka. Je strašně těžké s tímto vyrůstat. Často to bývají velmi nešťastná dětství. Potkala jsem několik rodin s naprosto otřesnými příběhy, kdy posílali dívky od psychiatra k psychiatrovi, od psychologa k psychologovi, každý měl jiné řešení, jiné nápady, jiné označení. Těm dívkám nic nefungovalo doma, ve škole ani s přáteli.“

Dětství bez správné diagnózy bylo těžké i pro německou novinářku Denis Linke. Ještě předtím, než ji rodiče dali do inkluzivní školy, která měla obecně individuální přístup ke všem dětem, trpěla ve škole šikanou. „Obecně tam bylo hodně šikanování vůči lidem, kteří byli trochu odlišní, a tím, že já jsem byla hodně odlišná, tak jsem byla hodně šikanovaná. Bylo to strašné. Nikomu jsem o tom neřekla, považovala jsem to za svůj problém, který si sama musím vyřešit. Tenkrát jsem nevěděla, že když mám problém, tak mám jít za někým, kdo mi ho pomůže vyřešit. Nechala jsem se tím prostě užít, byla jsem smutná a depresivní. Přemýšlela jsem o sebevraždě a o tom, jak bych to provedla. Jednoho dne jsem byla už úplně zdrčená. Moje rodiče byli šokováni a vyděšení a během tří dní jsem byla v jiné škole.“

Špatná diagnóza se ale podle Noe Navot netýká jen poruch autistického spektra. Podobné je to například u ADHD, u něhož byla dříve hlavním symptomem hyperaktivita. Podle Noe Navot se ale ADHD projevuje u dívek daleko častěji poruchami pozornosti.

